

GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA U 19. STOLJEĆU

Izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Ivana Pušić, nasl. ass., doktorandica
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Jasminka Pušić, prof.
Glazbena škola Franje Kuhača Osijek

Doc. dr. sc. Amir Begić
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Festival znanosti, 2. do 7. svibnja 2022.

Tema: ŽIVOT

Glazbena škola Franje Kuhača Osijek, 2. svibnja 2022.

GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA U 19. STOLJEĆU

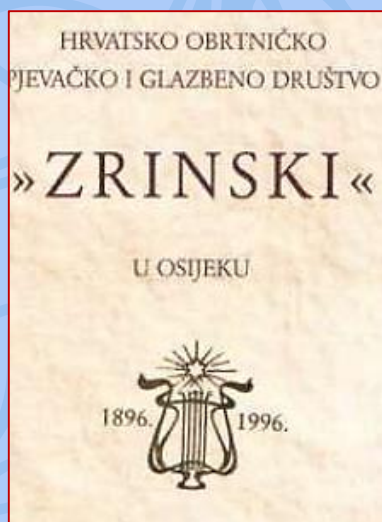

- U Osijeku u 19. stoljeću odvijao se **intenzivan glazbeni život**
- glazba se njegovala u samostanima i crkvama te u domovima građana
- glazbeno kazalište je bilo vrlo popularno
- razvoj Gornjeg dijela grada doveo je do **izgradnje kazališta** koje je započelo s radom 1866. godine
- **balovi i plesnjaci** bili su popularan oblik zabave te su se održavali u za to posebno izgrađenim dvoranama, od kojih je najpoznatija ona na ulazu u perivoj Gradski vrt

GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA U 19. STOLJEĆU

- U 19. stoljeću u Osijeku postoje i **crkvena i svjetovna pjevačka društva** kao što su
 - *Pjevačko društvo židovske zajednice, Esseker Kirchenmusikverein, Lipa, Zrinski, Kuhač* i dr.
- **Osječka filharmonija** održavala je redovite koncerte
- Djeluju i **društva vatrogasne glazbe**

GLAZBENICI IZ OSIJEKA U 19. STOLJEĆU

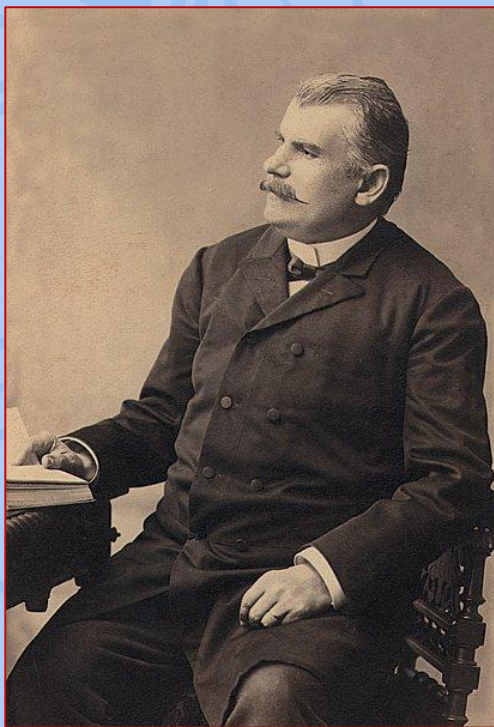
– Glazbenici koji su rođenjem i/ili djelovanjem vezani uz Osijek u 19. st.:

- **Franjo Ksaver Kuhač**
- **Pajo Kolarić**
- **Franjo Krežma**
- **Anka Elizabeta Amalija Barbot-Krežma**
- **Ivan Nepomuk Hummel**
- **Adela Deszaty**
- **Dragutin Karlo Trischler**
- **Ljudevit Lujo Svećenski**
- **Vladimir Josip Viktor Hafner**

Što znate o Franji Ksaveru Kuhaču?

Franjo Ksaver Kuhač (Franz Xaver Koch)

(Osijek, 20.11.1834. – Zagreb, 18.6.1911.)

- Rođen je u njemačkoj obitelji koja se polovicom 18. st. doselila iz Njemačke u mađarski grad Német-Bóly, a zatim između 1828. i 1834. godine u Osijek.
- Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Osijeku.
- Od 1848. do 1850. godine pripremao se za učiteljsko zvanje u Donjem Miholjcu, gdje je učio glazbu (violina, glasovir, orgulje i dr.).
- Godine 1850. odlazi u Pečuh, a 1852. u Peštu, gdje pohađa školu glazbenoga zavoda (Hangászgyesületi Zenede) i završava preparandiju.
- Sklonost prikupljanju narodnih pjesama Kuhač je pokazivao još u Donjem Miholjcu i Pešti, a intenzivno mu se posvetio između 1859. godine i kraja 1860.-ih kada je proputovao Mađarsku, središnju Hrvatsku, Hrvatsko primorje, Istru, Dalmaciju s otocima, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Makedoniju i Bugarsku.
- Godine 1871. preselio se u Zagreb, a od 1872. do 1876. godine djelovao je kao učitelj glasovira i glazbene teorije u školi Hrvatskoga glazbenog zavoda.

Franjo Ksaver Kuhač kao etnomuzikolog, pisac i skladatelj

Znate li što je etnomuzikologija?

- Franjo Ksaver Kuhač kao začetnik hrvatske etnomuzikologije i glazbene historiografije jedan je od najistaknutijih hrvatskih znanstvenika druge polovice 19. stoljeća.
- Objavio je veći broj knjiga, monografija, studija, prijevoda i članaka:
 - 16 svezaka u četiri knjige pod nazivom Južno-slovenske narodne popievke s ukupno oko 1600 narodnih napjeva.
 - Vatroslav Lisinski i njegovo doba (1887., 1904.)
 - Ilirski glazbenici: prilozi za poviest hrvatskoga preporoda (1893.)
 - Osobine narodne glasbe (1905., 1908. i 1909.)
 - prijevod Katekizma glazbe Johanna Christiana Lobeja (1875., 1889.)
 - monografije i članci Josip Haydn i hrvatske pučke popievke (1880.)
 - Franjo Krežma violinski virtuoz i komponista (1882.–1883.)
 - Nova glazbena struja – njemački i sadašnji talijanski skladatelji (1892.)
 - Beethoven i hrvatske narodne popievke (1894.)
 - Hrvatsko glazbeno nazivlje (1896.)
 - Josip Tartini i hrvatska pučka glazba (1898.) i dr.
- Skladao je pretežno plesnu i salonsku glazbu.

Slušamo

<https://www.youtube.com/watch?v=PK07X5th95Q>

- Izvođač
 - klavir
- Karakter – ugođaj
 - veseo, razigran, plesni
- Oblik
 - ABA – trodijelni

– Skladatelj i naziv skladbe
Franjo Kuhač: *Hrvatski tanac*

Što znate o Paji Kolariću?

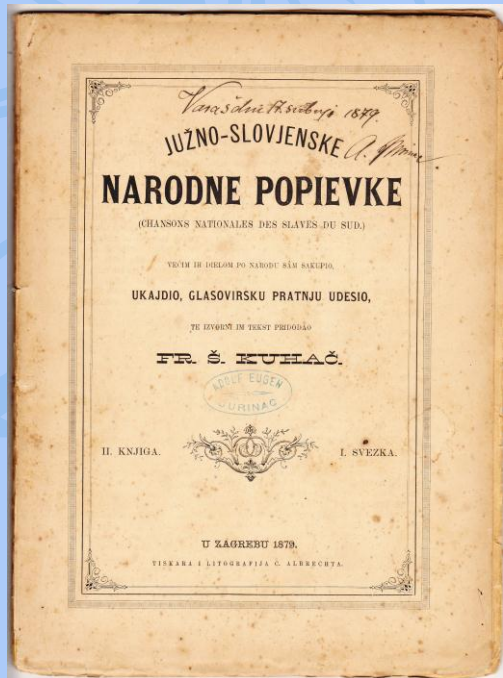
Pajo Kolarić (Pavao, Paulus; Kolarich, Kollarich)

(Osijek, 17. 1. 1821. – Osijek, 14. 11. 1876.)

- U Osijeku je 1841. završio gimnaziju, potom je bio gradski kancelist (pisar; niži činovnik), 1850.-ih činovnik u sirotištu, od 1861. gradski vijećnik te od kraja 1860.-ih ravnatelj Osječke štedionice i potom Slavonske sredotočne štedione, koju je i osnovao.
- Od 1865. do 1867. bio je zastupnik grada Osijeka i 1872. osječko-valpovačkoga kotara u Hrvatskom saboru.
- Kao pristaša Ilirskog pokreta zaslužan je za buđenje nacionalne svijesti u Osijeku, tj. Slavoniji uz etnomuzikologa Franju Ksavera Kuhača.
- Oporučno je ostavio veću svotu novca zagrebačkim i osječkim kulturnim i prosvjetnim ustanovama i udrugama te siromasima.

Glazbeno djelovanje Paje Kolarića

- U Osijeku 1847. osnovao je prvi građanski amaterski tamburaški ansambl (PRVI GRAĐANSKI TAMBURAŠKI ZBOR – imao je šest članova).
- Skladao je na vlastite i na narodne tekstove preko deset popijevaka – *slavonske varoške pjesme*.
- Etnomuzikolog Franjo Ksaver Kuhač objavio ih je u zbirci *Južno-slovjenske narodne popievke*.
- *Slavonske varoške pjesme* su vrsta pjesama nastala u Slavoniji, a skladane su u duhu narodnih pjesama tzv. starogradske pjesme.
 - *Od sad, draga, tebe ljubiti ne ću*
 - *Zašto, dragi, zlobu tajnu provodiš?*
 - *Kako može duša tvoja jedan dan bit' bez mene?*
 - *Vidiš, draga, lice moje*
 - *Da znaš pravo srce moje*
 - *Ta, što si se podbočila?*
 - *Radi tebe ja na kocku stavio sam*
 - *U kavanu dodjoh, pred aduta sjedoh*
 - *Potlam podne ode tata, pa ode i mama*
 - *Šeto sam se gore doli po zelenoj bašč*

Slušamo

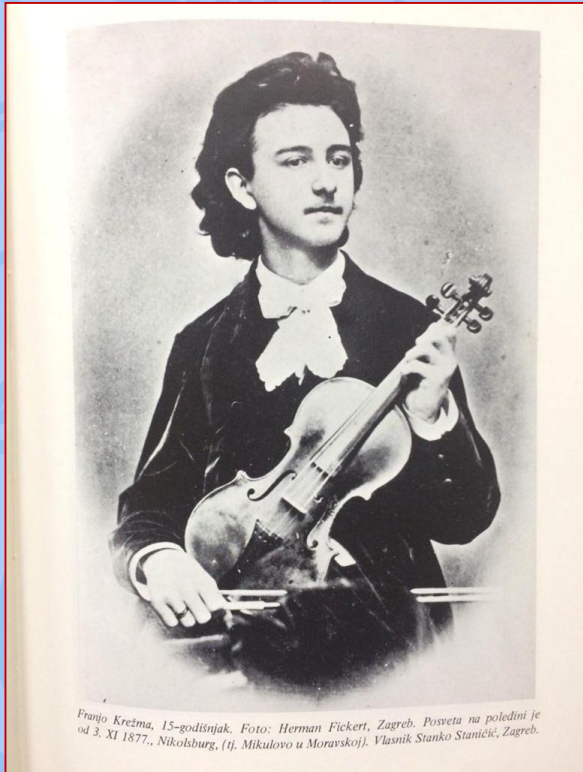
<https://www.youtube.com/watch?v=4GEBbnbrmxg>

- Izvođači
 - solo ženski glas, ženski glasovi u pratnji, tamburaški sastav
 - Karakter – ugođaj
 - nježan
 - Vrsta pjesme
 - ljubavna pjesma
- Skladatelj i naziv skladbe
Pajo Kolaric: *Miruj, miruj, srce moje*

Što znate o Franji Krežmi?

Franjo Krežma

(Osijek, 4.9.1862. – Frankfurt na Majni, 15.6.1881)

Franjo Krežma, 15-godišnjak. Foto: Herman Fickert, Zagreb. Posveta na poledini je od 3. XI 1877., Nikolsburg, (tj. Mikulovo u Moravskoj). Vlasnik Stanko Staničić, Zagreb.

- Njegov i glazbeni talent njegove sestre Anke potaknuli su njihove roditelje da se presele u Zagreb.
- Violinu je počeo učiti sa šest godina u Zagrebu kod Đure Eisenhutha i s osam prvi puta javno nastupio u Sisku.
- S devet godina počinje skladati.
- Od 1871. godine studira violinu na bečkom Konzervatoriju, gdje je diplomirao 1875. godine s izvrsnim uspjehom.
- Dobio je svjedodžbu pune umjetničke zrelosti i zavodsku medalju (Concurrenz – Medaille) s nepunih 13 godina.
- Nakon diplome koncertirao je sa sestrom Ankom u Hrvatskoj, Italiji, Austriji, Francuskoj, Njemačkoj, Mađarskoj i Češkoj.
- Od 1879. godine bio je koncertni majstor u orkestru Benjamina Bilesea (koji će se razviti u Berlinsku filharmoniju).
- Nastupao je kao solist, a ponekad i dirigirao tim orkestrom, što je potaklo Bilesea da se povuče u mirovinu i vodstvo orkestra preda Krežmi.
- Na turneji orkestra koja je započela gostovanjem u Leipzigu, a potom Frankfurtu na Majni, obolio je i kao devetnaestogodinjak umro od upale mozga.

Franjo Krežma kao skladatelj

- Franjo Krežma napisao je oko 100 djela za pjevanje, violinu, glasovir, komorne sastave i orkestar od kojih ih je malo tiskano.
- Sačuvan je mali broj: simfonija, tri uvertire, nekoliko orkestralnih koračnica i plesova, gudački kvarteti, skladbe za violinu (npr. Bosanski guslar, Iz Hrvatskog primorja i dr.), zborovi i solo pjesme.
- Dio skladba i dragocjena violina uništeni su u požaru u roditeljskoj kući.

Slušamo

<https://www.youtube.com/watch?v=GfhwUGmmq48>

- Izvođači
 - violina i klavir
- Karakter – ugođaj
 - poletan
- Tempo i dinamika
 - brz; srednje glasna i glasna

– Skladatelj i naziv skladbe

Franjo Krežma: *Scherzino*

Anka Elizabeta Amalija Barbot-Krežma

- Anka Elizabeta Amalija Barbot-Krežma bila je glasoviračica i glasovirska pedagoginja rođena u Osijeku 18.11.1859. godine, a preminula je u Zagrebu 16.6.1914. godine.
- Sestra je violinskog virtuozu Franje Krežme.
- Nakon privatne poduke u Zagrebu, kamo je s obitelji bila doselila 1866. godine, odlazi 1871. zajedno s bratom na Konzervatorij u Beč, koji završava 1875. godine.
- Od 1875. do 1879. godine prati brata na koncertnim turnejama u domovini i Europi, nastupajući povremeno i solistički, što je kritika povoljno ocijenila.
- Ona je prva među domaćim glasoviračima izvela Glasovirski koncert u b-molu Petra Iljiča Čajkovskoga (1892.).
- Bila je vrlo tražena glasovirska pedagoginja.
- U početku je poučavala privatno, a od 1891. godine djelovala je kao redovita učiteljica u glazbenoj školi Hrvatskoga zemaljskoga glazbenog zavoda.

Ivan Nepomuk Hummel

- Ivan Nepomuk Hummel (Hummel) bio je mađarski skladatelj, dirigent, orguljaš, glasovirač, virtuoz na fisharmonici i glazbeni pedagog.
- Rođen je u mjestu Kaloča 5.5.1820. godine, a preminuo je u Budimpešti 14.4.1896. godine.
- Od 1838. godine bio je učitelj u Đakovu, a od 1850. djelovao je u župnoj crkvi u Tvrđi u Osijeku kao zborovođa, orguljaš, skladatelj te kao virtuoz na fisharmonici.
- Godine 1850. utemeljio je Crkveno glazbeno društvo (Kirchenmusikverein) s pjevačkim zborom i glazbenim arhivom, a 1858. godine osnovao je Osječki pjevački zbor (Esseker Liedertafel).
- Godine 1862. spojio ih je u Osječko pjevačko društvo (Esseker Gesangsverein) i uveo pjevačku poduku.
- Godine 1867. u okviru društva osnovao je glazbenu školu, koja se uz prekid od 1876. do 1878. godine održala do 1885. godine.
- Skladao je i niz vokalnih i instrumentalnih skladba, osobito na području crkvene glazbe.

Adela Deszaty

- Adela Deszaty rođ. Horning rođena je 13.10.1837. godine u Osijeku i preminula je, također u Osijeku, 24.2.1885. godine.
- Kako je bila pripadnica imućne osječke obitelji školovala se u stranim internatima i putem privatnih poduka učeći svirati glasovir.
- Utemeljila je osječki trio kojeg je bila članica: Adela Deszaty (glasovir), Josip Blau (violina) i Ivan Nepomuk Hummel (violončelo).
- Osnovala je i privatnu glazbenu školu po uzoru na austrijska odgajališta za mušku djecu (Knabenhorten).
- U njima su učenike besplatno poučavali glazbala i tako ih odvikavali od skitanja i uličarenja.
- Tu je glazbenu školu 1913. godine polazilo čak 60 početnika i 40 naprednijih učenika koji su već nastupali na pojedinim svečanostima.

Dragutin Karlo Trischler

- Dragutin Karlo Trischler bio je orguljaš, glasovirač, zborovođa, skladatelj i glazbeni pedagog.
- Rođen je 1.11.1857. godine u Đakovu, a umro je 15.8.1918. godine u Osijeku.
- Osnovnu školu pohađao je u Đakovu te prvi i drugi razred (1869./70., 1870./71.) u Velikoj gimnaziji u Osijeku gdje je kao 12-godišnji dječak svirao orgulje u franjevačkoj crkvi sv. Križa u Tvrđi u Osijeku da bi imao za stan i hranu.
- Od 1876. do 1878. godine pohađao je u Pragu Glazbeni konzervatorij.
- Od godine 1903. godine radio je kao ravnatelj zbora gornjogradske župne crkve, današnje konkatedrale, sv. Petra i Pavla u Osijeku sve do smrti u kolovozu 1918. godine.
- Bio je i orguljaš u Kapucinskoj crkvi u Gornjem gradu.
- Od 1905. do 1908. godine vodio je zbor HPD Zrinski.
- S ravnajućim učiteljem Leonardom Fichtnerom osnovao je 1913. godine u okviru dobrotvornog društva Milodar koje je osnovala Adela Deszaty dječju glazbenu školu i limeno-puhački orkestar te su tim orkestrom stvoreni temelji osječke glazbene škole.
- Skladao je pjesme za zbor i solo, uredio mnoge prigodnice i koračnice za pjevačke zborove, skladbe za tamburaške orkestre te mise, ofertorije i rekvijeme za crkvene potrebe.

Ljudevit Lujo Svećenski

- Ljudevit (Lujo, Louis) Svećenski rođen je u Osijeku 1862. godine kao Kohn, a preminuo je u New Yorku 1926. godine.
- Odrastao je u osječkom Donjem gradu u židovskoj obitelji Adolfa Abrahama i Terezije Kohn.
- Pučku školu i klasičnu gimnaziju završio je u Osijeku, a diplomirao je na Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu 1882. godine.
- Godine 1882. upisao se na Sveučilište za glazbu i izvedbene umjetnosti u Beču te 1885. godine završava bečki konzervatorij koji mu izdaje diplomu da je tečaj (studij) violine položio s izvrsnim uspjehom.
- Godine 1885. preselio se u Boston u Massachusettsu.
- Bio je osnivač čuvenog kvarteta Kneisel, a s Franzom Kneiselom bio je jedini član koji je svirao s kvartetom tijekom djelovanja kvarteta od 1885. do 1917. godine.
- Svirao je i u Bostonskom simfonijskom orkestru od 1885. do 1903. godine kao violist i violinist.
- Bio je i glazbeni pedagog i autor brojnih glazbenih udžbenika.
- Bio je direktor njujorškog Instituta glazbene umjetnosti te osnivač i predavač na uglednom glazbenom institutu Curtis Institute of Music in Philadelphia u Philadelphiji.

Vladimir Josip Viktor Hafner

- Vladimir Josip Viktor Hafner bio je skladatelj, dirigent i glazbenik.
- Rođen je u Osijeku 10.12.1886. godine, gdje je i preminuo 21.9.1907. godine.
- Učio je kraće vrijeme glasovir i glazbenu teoriju kod Dragutina Trischlera, a u skladanju je bio samouk.
- Polazeći osječku Učiteljsku školu postao je član, a zatim i dirigent pjevačkog i tamburaškog zbora đačkog društva Marulić te je počeo skladati.
- Ubrzo je preuzeo vodstvo tamburaškog orkestra Podravec i s njim priredio brojne koncerte u Osijeku i okolici.
- Bio je i zborovođa pjevačkog društva osječkih tipografa.
- Godine 1905. vodio je hrvatsko tamburaško društvo u Tarnówu s kojim je uspješno koncertirao po čitavoj Poljskoj.
- Skladao je zborove i skladbe za tamburaške sastave (koračnice, mazurke, polke), koje su izvorno nadahnute, svježom melodikom stekle široku popularnost.

Zapamtimo!

- **Franjo Kuhač** postavlja temelje etnomuzikoloških istraživanja u Hrvatskoj
- **Adela Deszaty** i **Dragutin Karlo Trischler** postavljaju temelje osječke glazbene škole koja djeluje i danas
- **Anka Krežma**, **Franjo Krežma**, koncertno djeluju diljem Europe, a **Ljudevit Lujo Svećenski** na isti način djeluje u Americi te postaju predstavnici glazbene kulture ovih prostora
- **Ivan Nepomuk Hummel** u Osijeku potiče razvoj vokalne glazbe kao utemeljitelj pjevačkih društava i pjevačke poduke
- **Pajo Kolarić** osniva prvi tamburaški ansambl i tako profesionalizira tradiciju slavonskoga tamburaškoga muziciranja te ne začuđuje da je baš Osijek grad u kojem se, na Akademiji za umjetnost i kulturu, osniva prvi studij tambure u Hrvatskoj
- **Vladimir Josip Viktor Hafner** nastavlja tradiciju tamburaškoga i zborskog muziciranja

Literatura

- Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2022). Glazbeni život Osijeka i okolice u 19. stoljeću: kulturna baština u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. U: I. P. Gortan-Carlin (ur.), 9. međunarodni znanstveno-stručni skup „Iz istarske glazbene riznice“ – Mùzika: zvuk, logos, odgoj i obrazovanje, terapija (rad prihvaćen za objavljivanje).

Hvala na pozornosti!